ISSN: 2589-8108 De expert aan het woord © GGZ Vaktijdschrift, 2019

Ik had toch beter moeten weten

Casper Koene (1943) is gezondheidszorgpsycholoog en psychotherapeut. Als vrij gevestigde is hij in zijn woonplaats Brussel verbonden aan CITHE International therapy centre en in zijn geboortestad Amsterdam met de Psychologenpraktijk Bos & Lommer, waar hij tevens praktijkopleider is voor de post-master beroepsopleidingen gz-psycholoog en psychotherapeut. Casper Koene was vele jaren lang voorzitter van de toenmalige Raad van Advies in Beroepsethische Zaken van het NIP en convenor van respectievelijk de Taskforce on Professional Ethics en de Standing Committee on Professional Ethics van de European Federation of Psychologists' Associations.

In de (geestelijke) gezondheidszorg worden her en der formulieren gebruikt voor het opvragen van gegevens, waarbij de patiënt/cliënt de vrager machtigt die informatie in te winnen. Deze toestemming is veelal gericht op het opvragen van gegevens en strikt genomen ook daartoe beperkt. Het onderstaand vignet maakt duidelijk dat dit tot problemen kan leiden als er onvoldoende gelegenheid is om de cliënt inzage te geven in de te verstrekken gegevens voordat die worden verstuurd.

Het was in 1999, denk ik, dat ik de opmerking kreeg dat ik toch wel moest weten dat niet zozeer een machtiging voor het *vragen* van medische inlichtingen ertoe doet, maar de toestemming voor het *verstrekken* van gegevens. Ook al kreeg ik die hint alleen maar tijdens een interne werkbespreking op het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, als voorzitter van de toenmalige Raad van Advies in Beroepsethische Zaken van het NIP voelde ik mij danig betrapt.

Inmiddels is het twintig jaar later. Als gewezen ambtenaar geniet ik al jaren van mijn pensioen en ook aan mijn langdurig voorzitterschap van de Rabez is geruime tijd geleden een einde gekomen. Is er dan niets blijven hangen van die tijd? Jawel, maar toch…

Voor een goed begrip, ik werk nog steeds, parttime, in Amsterdam.
Een tijd geleden ontving ik van een crisisdienst een telefoontje met het verzoek om informatieverstrekking. Een ex-cliënte van mij was daar terecht gekomen.
De persoon die ik aan de lijn had vertelde mij dat zij een machtiging had gekregen om bij mij inlichtingen in te winnen. Die machtiging zou ik per e-mail toegezonden krijgen om mijn dossier te completeren.
Nadat ik desgevraagd had vernomen dat mijn cliënte nu psychotische kenmerken vertoonde (stemmen horen), heb ik in goed vertrouwen in het kort iets over mijn contacten met haar verteld en toegezegd aanvullende informatie met betrekking tot de diagnostiek te zullen opsturen. Pedant als ik ben heb ik als toegift bij dit gesprek er wel nog op gewezen dat het verkrijgen van toestemming voor het opvragen van gegevens strikt genomen niet inhoudt een toestemming voor het verstrekken ervan. En dat later per e-mail bevestigd met de suggestie dat maar eens binnen haar organisatie aan de orde te stellen.

Mijn formeel gelijk bleek uit de tekst van de bedoelde toestemming, die overigens exemplarisch lijkt te zijn voor veel van dit soort machtigingen die in den lande worden gebruikt.

*hierbij geeft cliënt […], adres […], geboortedatum […] aan zijn/haar**

behandelaar: de heer/mevrouw […] werkzaam binnen de crisisdienst, vestiging + telefoonnr+faxnr. […] toestemming tot het inwinnen van op hem/haar* betrekking hebbende medische gegevens bij: […] instelling/naam […] adres […] fax […] ten behoeve van […]*
Het is duidelijk dat in de bestaande tekst uitsluitend de toestemming tot het *inwinnen* van medische gegevens alleen verleend wordt aan de behandelaar binnen crisisdienst.
Op grond daarvan had, strikt genomen, mij ook niet verteld mogen worden dat mijn cliënte psychotisch was. Maar, hoe strikt moet je dit alles nemen? Het is de cliënt toch duidelijk dat met het geven van zo'n machtiging op vragen ook antwoorden zullen volgen, of niet?

Mijn gelijk bleek meer dan ik ooit had verwacht. Strikt genomen is ook maar beter strikt te nemen. Zestien minuten (!) nadat ik per e-mail de machtiging had ontvangen stuurde mijn cliënte mij een bericht dat leidde tot volgende mailwisseling.

Casper,
Ik wil graag volgende week afspreken. Aankomende dinsdag, om 14:00?
Graag wil ik je nog op meegeven, dat, mocht er iemand contact met je opnemen voor inzage van mijn dossier, dat dit, alleen met mijn toestemming naar jou toe mag verlopen.
Gaarne spreek ik je volgende week dinsdag om hier verder over te praten.
In afwachting van een reactie,
Mvg,
T

***

T,
Dinsdag om 14:00 kan wel, met de kanttekening dat ik misschien niet op tijd ben als mijn trein aanzienlijke vertraging mocht hebben bij aankomst in Amsterdam. Geef daarom nog even je 06-nummer dan kan ik je dat laten weten als dat nodig is.
Wat de inzage in je dossier betreft, niemand anders krijgt ooit inzage, zelfs niet met je toestemming. Wel kan het zijn dat er gevraagd wordt om inlichtingen, zoals nu door mevrouw B. van de crisisdienst. Voor het vragen van inlichtingen heb je haar een machtiging gegeven. Of bedoel je dat je mij daarmee niet gemachtigd hebt om die inlichtingen ook te verstrekken?
met vriendelijke groet,
Casper Koene

***

Dag Casper,
Daar doelde ik op, ik heb jou geen machtiging gegeven, deze moest je eerst bij mij vragen.
Ik heb hun gemachtigd om informatie te vragen bij jou, maar heb jou geen machtiging gegeven om deze te vertrekken.
Dit zie ik als een schending van mijn privacy.
Mijn telefoonnummer is 06-[……]
In afwachting van een reactie,
Mvg,
T

***

T.,
En wil je me die machtiging hierbij dan geven?
groet,
Casper

***

Dag Casper,
Nee, dat wil ik niet. Voor wanneer hebben wij een afspraak?
Mvg,
T.,

***

T,
Duidelijk!
Wat de afspraak betreft, volgende week dinsdag om 14:00, zoals ik gisteren schreef als antwoord op jouw mail.
Casper

ISSN: 2589-8108 De expert aan het woord © GGZ Vaktijdschrift, 2019

***

Oke!, tot dan!
Spreeks,
Z.

Waarna mijn e-mailcorrespondentie met de crisisdienst werd vervolgens afgerond met

P.,
Om 10:50 ontving ik een mail van mevrouw T ., waarin zij stelt dat zij mij geen toestemming wil geven tot gegevensverstrekking aan jullie.
met vriendelijke groet,
Casper Koene

***

Beste Casper,
Wij hebben pt. gemeld dat u ons geen informatie heeft vertrekt , omdat zij u heeft gemeld dat zij u hiervoor geen toestemming heeft gegeven.
Met vriendelijke
P.

Ik had beter geweten maar nog meer daarnaar moeten handelen. Als er niets mis was geweest had ik dit alles nu niet geschreven.
Is door wie je wordt gebeld wel degene die hij of zij voorgeeft te zijn? In mijn geval hoefde ik daarover niet zo te twijfelen, omdat ik pas heb teruggebeld na een op mijn voicemail ingesproken boodschap te hebben beluisterd. Ik kreeg écht de crisisdienst aan de telefoon en werd doorverbonden. Wel werd het goed vertrouwen dat mijn telefoonnummer en e-mailadres dan ook wel door mijn cliënte zou zijn verstrekt aan het eind van het gesprek weggenomen toen mij werd verteld dat deze informatie eenvoudig was gegoogled. Ik had mij beter moeten vergewissen dat ik ook werkelijk de toestemming van mijn cliënte had. Hoe begrijpelijk misschien ook in het geval van een crisis, maar niet te rechtvaardigen. Immers, ook crisisdiensten hanteren wél machtigingsformulieren, al zijn die kennelijk ontoereikend.
Nu kun je je afvragen of patiënten/cliënten met het ondertekenen van zo'n toestemmingsverklaring er ook niet 'logisch' vanuit gaan dat op het opvragen van gegevens ook het verstrekken van die gegevens zal volgen. Dat zal doorgaans wel het geval zijn, maar die toestemming is hooguit impliciet, en het hier beschreven geval toont aan dat het onvoldoende is om daarvan uit te gaan.

In andere omstandigheden is veelal niet zo'n spoed vereist en kan de koninklijke weg worden afgelegd: een schriftelijk verzoek gevolgd door een schriftelijk antwoord dat wordt verzonden nadat de cliënt er kennis van heeft genomen.
Maar hoe dan ook, dit zal mij niet gauw meer overkomen. Ik weet beter.

De werkelijkheid heeft mij geleerd dat strikt genomen strikt moet worden genomen. Gezondheidszorgverleners voor wie het noodzakelijk kan zijn met spoed gegevens verstrekt te krijgen, zoals crisisdiensten, zouden er goed aan doen de inhoud van hun machtigingsformulieren aan te passen. Niet alleen naar het verlenen van toestemming tot de met name genoemde gegevensverstrekker maar ook naar het uitwisselen van gegevens met betrekking tot een met name genoemd doel.

Overigens ben ik van mening dat sinds de invoering van de Wet BIG, alweer zo vele jaren geleden, niet meer gesproken zou moeten worden over *medische gegevens* maar over *gezondheidszorggegevens*, ook al is dat geen fraai woord.